

INLEIDING
 door
Z.H. Dhr. Didier REYNDERS,
Vice Eerste Minister en Minister van Buitenlandse Zaken,
Buitenlandse Handel en Europese Zaken van het Koninkrijk België

Laat me toe om deze conferentie te openen met de uitnodiging om op te staan en om een minuut stilte in acht te nemen ter nagedachtenis van miljoenen onschuldige slachtoffers van de haat: mannen, vrouwen en kinderen die vermoord werden enkel en alleen voor wie ze waren.

Dank u.

Excellenties,
 Dames en Heren,

Het is een groot voorrecht u vandaag te mogen verwelkomen in Brussel voor deze internationale conferentie over de preventie van genocides. Ik zou in het bijzonder de sprekers en panellisten willen bedanken, die hun uitgebreide kennis en ervaring van de afschuwelijke realiteit van volkenmoorden met ons zullen delen. Zo'n verschrikkelijke misdaad dat ze zonder naam is gebleven tot 70 jaar geleden.

Dankzij Raphaël Lemkin heeft deze verschrikking nu een naam: genocide. Enkele maanden geleden hebben we de 65ste verjaardag herdacht van de goedkeuring van het Verdrag van de Verenigde Naties over de voorkoming en de bestraffing van genocide, een instrument dat onvermoeibaar gepromoot werd door Dhr. Lemkin.

Excellenties,
 Dames en Heren,

We worden diep gekweld door de verhalen en de beelden van veel te frequente massawreedheden, en meer bepaald door de ongekende volkerenmoord van de Joden tijdens de Holocaust, door de genocide van de Bosnische moslims – op minder dan twee uur vliegen van hier – en door de genocide van 1994 in Rwanda. Het is ter gelegenheid van de 20ste verjaardag van deze menselijke ramp dat deze conferentie georganiseerd wordt.

Tijdens de laatste decennia hebben we een belangrijke weg afgelegd in het bestrijden van genocide. De oprichting van speciale rechtbanken, zoals die voor Joegoslavië en voor Rwanda, alsook het Internationaal Strafhof, tonen aan dat straffeloosheid geen optie meer is.

Op dit punt heeft mijn land, België, een voortrekkersrol gespeeld in het vervolgen, het beoordelen en het straffen van misdaden tegen de menselijkheid. Het aanzienlijke werk van de Commissie Rwanda van de Belgische Senaat heeft de basis gelegd voor het bepalen van de verantwoordelijkheden. België is één van de eerste landen geweest die de verantwoordelijken van grootschalige wreedheden en misdaden tegen de mensheid achtervolgde en streng bestrafte. De rechterlijke macht stelt nu nieuwe strafvervolgingen in. Veroordelingen voor genocide zijn niet meer onmogelijk.

Terwijl we aanzienlijke vooruitgang hebben geboekt in de onderdrukking van misdaden tegen de mensheid en oorlogsmisdaden, ben ik er van overtuigd dat we werk kunnen maken – en moeten maken – van een betere aanpak in het voorkomen van massawreedheden. Is het geen schande dat we – bijna elke dag opnieuw – verschrikkelijke scènes zien van foltering en moord op onze tv-schermen en in de andere media? Met het spookbeeld van een genocide die zelfs een paar weken geleden opdook in de Centraal-Afrikaanse Republiek. Hebben we niet allemaal de verantwoordelijkheid om de fundamentele mensenrechten te promoten en te beschermen, en dit voor alle volkeren, met inbegrip van de minderheden, en onafhankelijk van hun nationaliteit, etnische oorsprong, ras of geloofsovertuiging? Is het, in de 21ste eeuw, gezien het groot aantal internationale verdragen die genomen werden voor de bescherming van de mensenrechten, nog aanvaardbaar “aanzetten tot haat” te horen?

Herdenkingsceremonies en monumenten zijn heel belangrijk. We zijn ze verschuldigd aan de slachtoffers en hun familie. Aan mijn bezoeken in bijvoorbeeld Kigali, Washington, Berlijn of Yad Vashem, hou ik heel emotionele herinneringen over van deze herdenkingsplaatsen die het verschrikkelijkste van de mensheid tonen. Ze zijn ook een centraal sensibiliseringsmiddel, meer bepaald voor de generaties die deze tragediën niet hebben meegemaakt. Onderwijs is een belangrijk element van effectieve preventie. Maar het volstaat niet.

Excellenties,
Dames en Heren,

Wanneer ik zeg dat “we moeten beter doen”, bedoel ik natuurlijk ons allen hier: ambtenaren, academici, juristen en vertegenwoordigers van het middenveld. Ik ben er echter van overtuigd dat diegenen onder ons die politieke verantwoordelijkheden uitoefenen een bijzondere rol kunnen en moeten spelen. Genocide is immers wezenlijk een politiek proces en preventie moet daarom ook vooral politiek zijn.

Het is nooit onnodig om slogans te herhalen zoals “nooit meer”. Ik ben er echter zeker van dat u het met mij eens zal zijn dat het ook nodig is om een stap verder te gaan en om te handelen. Dit is de reden waarom ik het initiatief genomen heb voor deze conferentie.

De internationale gemeenschap heeft, bewust van haar zwakte om doeltreffend mensen te beschermen tegen massawreedheden – vooral in Rwanda -, een aantal initiatieven genomen. Het einddocument van de wereldtop van de Verenigde Naties van 2005 is daar waarschijnlijk het beste voorbeeld van. Deze tekst herbevestigt de verantwoordelijkheid van elke Staat om al zijn bevolkingsgroepen te beschermen tegen genocide, oorlogsmisdaden, etnische zuivering en misdaden tegen de mensheid. Deze verantwoordelijkheid houdt ook preventie van deze misdaden in, inclusief van de aanzet ertoe.

Ik ben natuurlijk volledig bewust van de vele misverstanden rond de beschermingsverantwoordelijkheidsnorm, met de preventie als basis. Anderzijds, als ze correct geïmplementeerd wordt, moet de Beschermingsverantwoordelijkheid gezien worden als een belangrijke stap vooruit voor de mensheid.

Het is geruststellend dat een aantal netwerken rond de Beschermingsverantwoordelijkheid en de preventie van volkerenmoorden worden gecreëerd en gelanceerd. Ik verheug me zonder voorbehoud over de informatie-uitwisseling over kritische situaties. Niettemin, moet de informatie een basis vormen voor politieke actie. De vraag is dus: hoe kunnen we overgaan van informatie over risico-situaties tot politieke actie om te voorkomen dat die situaties escaleren tot massawreedheden? Kunnen we bijvoorbeeld nadenken over het tot stand brengen van nationale “focal points” over genocidepreventie, indien nodig in combinatie met bestaande “focal points” over de Beschermingsverantwoordelijkheid, of met nieuwe “focal points”? Kunnen die nationale “focal points” verbonden worden met regionale organisaties en kunnen ze de capaciteit ontwikkelen om te informeren, te consulteren en de gepaste beslissingen te nemen voor een preventieve politieke actie, in overeenstemming met de Secretaris-Generaal en de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties?

De Beschermings-verantwoordelijkheid en de genocidepreventie-netwerken zijn naar mijn mening nog te sterk gericht op pre-crisis- en crisissituaties. Meer structurele maatregelen zijn daarom nodig.

Ik ben een groot voorstander van sensibiliseringsacties – vooral gericht naar de jongeren toe – over het fundamenteel belang van het waarborgen van de mensenrechten en de diversiteit, met een specifiek accent op de rechten van minderheden. Zouden onze onderwijssystemen geen grotere aandacht moeten besteden aan het onderwijs van volkenmoorden uit het verleden en de preventie van nieuwe wreedheden en zich tegelijkertijd focussen op het promoten van mensenrechten?

Ik ben heel benieuwd naar het resultaat van uw deliberaties en creatieve debatten tijdens de politieke zitting op hoog niveau van morgen. Het doel is om op het einde van deze conferentie conclusies te kunnen trekken door het voorzitterschap. Ik hoop echt dat substantiële operationele elementen uit deze verschillende werkgroepen naar voren zullen komen die gecompileerd zullen worden en in de praktijk geïmplementeerd. De Conferentie van Brussel moet als ambitie hebben om op te komen met nieuwe maatregelen die zullen worden getroffen door onze respectieve landen, binnen regionale organisaties waarvan we lid zijn, en natuurlijk binnen de Verenigde Naties.

Excellenties,
Dames en Heren,

Het aantal en het niveau van de delegaties die op deze conferentie vertegenwoordigd zijn, toont duidelijk het belang van dit onderwerp aan en bevestigt zonder dubbelzinnigheid de noodzaak om dit thema op de politieke agenda te plaatsen.

Laten we nu dit engagement omzetten in concrete acties voor de preventie van volkenmoorden. We zijn dit verschuldigd aan alle slachtoffers van massawreedheden en genocides. Het is onze plicht ten aanzien van toekomstige generaties.

Ik dank u allen voor uw deelname en wens u ook een aangenaam en productief verblijf in België.